

ATATÜRK'TEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE SOSYALİZMİ

21 Nisan 2022

Yıldırım Koç

Atatürk ve Sosyalizm kitabımda (**Atatürk ve Sosyalizm, Türkiye'ye Özgü Bir Sosyalizm Modeli**, AsyaŞafak Yay., İstanbul, 2022) Atatürk'ün Türkiye'ye özgü bir sosyalizmi "yukarıdan aşağıya" kurma çabasında olduğunu ele almıştım.

Türkiye işçi sınıfının mavi yakalı kesimlerinin sermayedar sınıfa ve topraksız ve az topraklı yoksul köylülüğün de toprak ağalarına, şeyhlere, aşiret reislerine karşı etkili bir mücadelesinin olmadığı koşullarda, Atatürk'ün gücü ve dehası, bu doğrultuda büyük bir miras bırakacak kadar başarılı olmuştu. Atatürk'ün attığı, attırdığı ve hedeflediği adımlar, demokratik devrim ile sosyalist uygulamaların içiçe geçtiği, gerçekten Türkiye'nin somut koşullarına uygun bir süreçti.

Bu süreçte, 1932-1935 döneminde yayımlanan Kadro Dergisi'nin de etkisi sınırlı kalan bir çabası söz konusu oldu. Dergiyi çıkaran altı kişiden Şevket Süreyya (Aydemir), Vedat Nedim (Tör), Burhan Asaf (Belge) ve İsmail Hüsrev (Tökin) daha önceki yıllarda Türkiye Komünist Partisi'nde üst düzey görevler almış kişilerdi. Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) ve Mehmet Şevki (Yazman) ise Kemalist gelenekten geliyordu.

Ancak 1945-1950 döneminde ve 1950'li yıllardaki CHP'nin, başında İsmet İnönü'nün olmasına rağmen, izlediği çizginin Atatürk'ün nihai olarak sömürsüz bir dünyayı amaçlayan bağımsız Türkiye hedefiyle fazla ilişkisinin kalmadığı söylenebilir.

Atatürk'ün hedeflediği Türkiye ve dünya, 1960'lı yılların sonlarında farklı bir biçimde gündeme geldi. Bu yıllarda "Arap sosyalizmi" ve "Afrika sosyalizmi" anlayış ve uygulamaları çeşitli ülkelerde yaygınlaşmıştı. Sovyetler Birliği de, "kapitalist olmayan yol" olarak nitelendirdiği bir süreçle, bu ülkelerin Sovyetler Birliği ile yakın ilişki ve işbirliği içinde sosyalizme geçmesini temel alan bir politika izliyordu. Atatürk'ün 1920'li ve 1930'lu yıllarda izlediği yola benzer bir süreç söz konusuydu.

Bu gelişmeler Türkiye'yi de etkiledi. Ancak bu yıllar aynı zamanda "kapitalizmin altın çağı" olarak nitelenen bir dönemdi. Türkiye'de işçi sınıfı geçmişe göre daha güçlüydü; ancak taleplerinin büyük bölümünü, bazı eylemlerle, mevcut düzenin sınırları içinde elde edebiliyordu. Topraksız ve az topraklı yoksul köylülüğün toprak ağalarına karşı etkili bir mücadelesi yoktu; ancak küçük meta üreticilerinin bazı kesimleri (özellikle tütün üreticileri) etkisi sınırlı bazı mitingler düzenleyebiliyordu. Diğer bir deyişle, emekçi sınıf ve tabakaların, Atatürk'ün amaçladığı Türkiye ve dünya doğrultusunda ciddi ihtiyaçları ve talepleri yoktu. Emekçi sınıf ve tabakaların büyük bölümü, Türkiye'nin ABD'ye bağımlılığı, barış gönüllüleri, Türkiye'deki ABD üs ve tesisleri, NATO, vb. konularda sessizdi. Bu koşullarda, Atatürk'ün hedeflerini amaçlayan örgütlenme, Doğan Avcıoğlu'nun Yön Dergisi ve Devrim Gazetesi'nin de etkisiyle, ordu içinde oluştu. 9 Martçılar olarak bilinen bir grup, emekçi sınıf ve tabakaların çok büyük bölümünün bağımsız ve demokratik bir Türkiye talebinin hemen hemen hiç bulunmadığı koşullarda, darbe yoluyla iktidara gelmeye ve bu yolla amaçlara ulaşmayı hedefledi. Başarılı olmadılar.

Bu kesimin önderlerinden Celil Gürkan, **12 Mart'a Beş Kala** (Tekin Yay., 1986, s.231-249) kitabında, darbe girişimi öncesinde hazırladıkları "Türkiye Cumhuriyeti Devrim Anayasası" taslağını vermektedir. Bu taslağın bazı maddeleri aşağıda sunulmaktadır:

"M.2- Türkiye Cumhuriyeti, Devrim ilkelerine dayanan halkçı, devletçi, lâik, milli ve sosyal devrimci bir devlettir."

"M.3- Türkiye Devleti, ülkesi ve ulusu ile bölünmez bir bütündür. Resmi dil Türkçedir. Başkent Ankara'dır.

"M.4- "Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Ulusundur. Ulus, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması hiçbir kişiye, zümreye ya da sınıfa bırakılmayacağı gibi, Devrim ilkelerine de aykırı olamaz.

"M.38- Kamu hizmetinde, Devrim ilkelerini benimsemeyen ve devrime aykırı tutum ve davranışta bulunan memur çalıştırılmaz."

“M.47- Sömürünün her çeşidi yasaktır. (...) Sermaye, ulusal ekonominin hizmetinde olup; kullanılması, kamu yararı ve halkın ekonomik haklarına aykırı olamaz.”

“M.50- Devlet toprak ve tarım devrimini bir bütün halinde ele alır ve gerçekleştirir.”

“M.51- Temel sanayi, ulaştırma, enerji ve doğal kaynaklar ve ormanlar Devlet mülkiyetindedir. Bunlar, ancak Devlet eliyle işletilebilir. (...) Diğer ekonomik kuruluşların da sahipleriyle, fikir ve beden işçilerinin yönetiminde toplumsal yapıyı güçlendirecek ve adil bir gelir dağılımı gerçekleştirecek biçimde çalışması esastır.(...) Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık Devletleştirilir. Devlet, iç ticaret alanında da, toplum yararının gerektirdiği tedbirleri alır.”

“M.52- Ekonominin tümünü kapsayan ve bağlayan plan esastır.”

“M.55- Özel din eğitimi yapılamaz. Din eğitiminin nitelik ve kapsamı, Devletçe düzenlenir. Din eğitiminin nitelik ve kapsamı, Devrimin ilke ve amaçlarına ve lâiklik ilkesi ile kişinin vicdan özgürlüğüne aykırı olamaz.

“M.61- Türk Devletine Yurttaşlık bağı ile bağlı herkes, Türktür.”

9 Mart girişimi daha eyleme dönüşmeden engellendi.

Bugün ise çok farklı bir durum söz konusu.

Türkiye’de günümüzde nicelik ve nitelik olarak çok gelişmiş bir işçi sınıfımız var. Atatürk’ün Türkiye’ye özgü sosyalizm modelinin amaçları da, Türkiye işçi sınıfının günümüzdeki çıkarlarıyla tam bir uyum içinde.

Türkiye’de işçi sınıfının çok zayıf olduğu 1923-1945 döneminde “yukarıdan aşağıya” büyük atılımlar gerçekleştirebilen Mustafa Kemal Atatürk gibi güçlü bir dahi günümüzde yok. 1960’lı yıllarda ise, kapitalizmin altın çağında, işçi sınıfının sorunlarına mevcut düzen içinde büyük ölçüde çözüm getirilebildiği koşullarda, ordunun darbesine veya siyasi örgütlerin öncü savaşına ihtiyaç duyanlar olmuştur. Kitlelerin somut ihtiyaçlarının Kemalist Devrim’i zorunlu kılmadığı koşullarda başvurulan bu yollar da hem başarısızlıkla sonuçlandı, hem de bu mücadeleye zarar verdi.

Günümüzde Atatürk’ün uygulamalarını yeniden canlandıracak ve Atatürk’ün hedeflerini hayata geçirebilecek güç, işçi sınıfımızın öncülüğündeki tüm emekçi sınıf ve tabakaların güvenine ve desteğine sahip bir siyasal örgütlenmedir.